

Oko paní Millerové

Vedle přerostlého Martina Dorazína si vždycky připadám úplně maličká. Nevídáme se často, protože je stále někde ve světě. Má boty toulavý a je to tak úplně od začátku, co ho znám. Tak ráda ho zase vidím. Když mne obejmě na uvítanou, mám takový zvláštní pocit úlevy. Zase se v pořádku vrátil, to je dobře. Jenomže jak dlouho mu to vydrží? Říká, že tak čtyři dny, a pak už zase musí jít. „Pojď, na chvíli si sedneme a popovídáme u kávy. Kolik máš času?“ Podívá se letmo na hodinky. „Ale ano, můžeme, počkej chvíli, ještě na mne čeká fotografa. Pak mám až něco odpoledne v televizi, takže dnes se snad i projdu po městě,“ usměje se, „vydrž, vezmu si věci a hned se vrátím.“

Vytáhla jsem jej z pracovního prostředí, sedíme v kavárně a popravdě vůbec nemám chuť vyzvídat, co za poslední dobu zažil. Ačkoliv se tomu záměrně vyhýbám, úplně vypustit to nejde. To označení válečný zpravodaj na něj sedí. Vždycky je tam, kde se něco děje. Už v momentě, kdy se rodí konflikt, Martin balí věci a odjíždí. Teď to bylo také tak. Na Ukrajinu odjel koncem ledna. Vrátil se na chvíli, aby si odpočinul, ale co je to za odpočinek, když všichni chtějí rozhovor a téma je stále stejné? „Tak dnes ještě ten jeden televizní rozhovor a pak už snad budeš mít chvíli pro sebe, nebo ne?“ „Ta představa by byla hezká, ale tak to není, ještě jsem se nezastavil. Víš, mám natočeno hodně zvukového materiálu. To znamená poslouchat a stříhat. Tak se vlastně stále vracím zpátky. Ty výpovědi lidí a jejich příběhy mi z hlavy nemohou zmizet a vlastně se tím znovu připomínají.“ „Řekli ti v redakci: Odpočiň si, nic chvíli nedělej?“ „Řekli, ale ono to nejde. Celý týden jsem zpracovával reportáže, které se ještě neodvysílaly. Musím vyúčtovat cestu, což je hrozné za ty tři měsíce. Hory papírů, nevíš, co který je. Od něčeho vůbec nemáš účet. To, co jsem ztratil, bude chybět. V takové situaci dost dobře nejsou třeba účty. To jsou takové ty služební věci, baterky do magnetofonu a tak. Někde ti nechtějí dát ani účet za ubytování. Vymlouvají se, že jim nejde tiskárna. A potom to dohledat,

jenom si vzpomenout.“ „I tahle administrativa patří do náplně zahraničního zpravodaje. Rusko, Polsko, Ukrajina, to jsou země, které za ty roky už dobře znáš. Baví tě to ještě?“

„Mě už od malička přitahovalo rádio asi víc než jiná média. Úplně od začátku, kdy jsem po škole přišel do rozhlasu, mě zajímá zahraničí. Já bych asi ani nic jiného dělat neuměl. Byla to devadesátá léta, kdy jsem do téhle budovy prvně vkročil. Měl jsem tu šanci být mezi lidmi, jejichž hlasy už jsem z rádia znal. Jména jako Petr Voldán, Zbyněk Merunka, Vladimír Věřčák, Luboš Taraba nebo Karel Kyncl. Najednou jsem se ocitl mezi lidmi, které jsem do té doby jen z dálky obdivoval. I když to bylo od těch zpravodajů dříve zabarveno tou komunistickou ideologií, tak vždy to bylo zajímavé, protože se v podtextu vždycky člověk něco dozvěděl. Nebyla to čistě jen nějaká propaganda a ideologie, byly tam i normální věci. To jsem chtěl dělat. Tak jsem se to od nich učil.“ „Pamatuji se, jak hektická to byla doba. Všechno se tu měnilo, vyměnily se některé rozhlasové generace. Vraceli se sem na chvíli ti, kteří museli odejít v roce šedesát devět.“ „Naše nejmladší generace se tady setkala s generací osmašedesátníků, což bylo zajímavé, ale pro většinu z nich už to bylo jen takové chvilkové zadostiučinění. Pro rozhlas už to nemělo žádný velký přínos. Všechno se měnilo na živé vysílání a oni byli zvyklí natáčet a připravovat pomalu, hodně dopředu, dělat hlavně stočené věci.“ „Ty jsi ale brzy odjel do dělicí se Jugoslávie.“ „Nejdřív to byla Jugoslávie, kde jsem byl dlouho až do Kosova. Ta oblast mi byla čím dál tím bližší jazykově, mentálně, vším možným. Měl jsem k tomu i jiný vztah. Ty jazyky jsou krásné, srbština, chorvatština, bosenština. Je to v podstatě jeden jazyk s několika variantami. To není tak těžké jako třeba polština. Nejtěžší na učení je asi ruština.“

„Z rozhlasu jsi přešel koncem těch devadesátých let do televize. Jaký rozdíl je v práci pro obrazové zpravodajství?“ „To byla úplně jiná zkušenost, obrovský rozdíl. Člověk musí myslet vizuálně. V rádiu je to víc tvá práce. Rádio je volnější i ve výběru témat. V televizi je systém řízení jiný. Musíš to udělat, i když víš, že něco nejde tak, jaká je představa. Víš, že s tím nebudeš spokojený, že se to nedá natočit tak, jaké je zadání. Rádio je

daleko volnější a není tak technologicky náročné. Na reportáži do událostí, která má třeba minutu a půl, strávíš v televizi celý den. Zorganizovat, dostat se na místo, najít ty lidi, natočit, udělat komentář z místa, záběry. Strašně dlouho trvá dostat to do počítače, sestříhat, odeslat. Tehdy ani nebyla jistota, že to dojde a v jakém stavu. Věnuješ tomu tolik práce a energie, ale pak výsledek třeba není až tak dobrý. Tak jsem se potom zase vrátil rád do rádia.“ „Byla to dobrá zkušenost už snad i proto, že ti možná naznačila, kam víc patříš.“ „Určitě jsem za televizní působení rád. Nejdříve jsem jezdil ještě na Balkán, pak jsem byl na dva roky v Moskvě. Po návratu jsem moderoval zahraniční pořady a velké debaty. To jsem dělal s chutí, na moderování tam byl velký prostor. Akční studio, dnes se tomu říká speciál. Mne bavilo živé moderování, kdy se nic neplánuje a neví dopředu. Tehdy jsme dělali také speciály z Iráku, kde byli zadrženi naši kolegové: Michal Kubal, Vítek Pohanka a Michal Klíma. To byly každý večer většinou půlhodinové pořady s experty na situaci na Blízkém východě. Byli jsme rádi, když se kluci ve zdraví vrátili.“ „Pamatuji si, jak jsme je vítali i u nás v rozhlase. Nikdo tehdy nevěděl, jestli se odtud dostanou zpátky.“

„V roce 2004 se objevila možnost vrátit se do rozhlasu jako zpravodaj v Polsku. Tu zemi mám rád, kulturu i jejich smysl pro humor. Už jako kluk jsem hodně poslouchal polské vysílání, u nás na severní Moravě to bylo běžné. Já jsem z Valašského Meziříčí. V té době se tam hodně hrála západní hudba. Hlavně to byly novinky, co se hrály v Londýně nebo v Americe. Poláci tehdy mohli i víc cestovat než my. Sami jsou muzikální a hrají výborný jazz a rock. Ale především mě bavilo rádio, jak si tam lidé nenuceně povídali. Bylo vidět, že tam bylo daleko méně cenzury než u nás.“ „Ted'jsi opět v Polsku a podle toho, jak mluvíš o Varšavě, mi přijde, že je to tvůj druhý domov.“ „Rád se tam vracím. Byl jsem tam tehdy pět let. Pak chvíli na Vinohradech, což je pro mne to nejhorší, protože člověk se musí přizpůsobit opět jinému režimu. V zahraničí si všechno organizují většinou sám, můžu si odpočinout, když to potřebuji. Mně hlavně hrozně vadilo, když jsem byl upoutaný deset hodin v uzavřeném prostoru. Z toho se mi dělá špatně.“

„Ty jsi prostě cestovatel a omezit tě v pohybu se asi nevyplácí.“

„No, já toho procestoval hodně. Naštěstí to byly zajímavé dlouhodobé zahraniční cesty. Třeba ta první Ukrajina v roce 2004, Oranžová revoluce, potom Libyjská válka. Pak jsem šel do Moskvy a v Rusku jsem zůstal sedm let. Odtud jsem se rovnou přesunul do Polska. Což bylo fajn, protože všechny věci jsem mohl přestěhovat rovnou do Varšavy.“ „Jaké to je, když se stále stěhuješ a zabydluješ někde jinde?“ „Ted'jsem chtěl bydlet v centru, protože dřív jsem žil úplně na okraji. Měl jsem tehdy psa, tak to bylo hlavně kvůli němu a přírodnímu prostředí. Pochopil jsem, že nemůžu bydlet tak daleko, protože tam nevede metro. Potřebuji, abych měl blíž lidi, kavárny, restaurace, obchody, aby to byla zajímavější část Varšavy. A povedlo se mi, že mám snad nejkrásnější výhled na město.“ „Tak se nabízí otázka, jestli si to vůbec užiješ, když jsi stále na cestách?“ „Na to moc odpovědět neumím. Když jsem tři dny na jednom místě, tak chci změnu. Musím někam odjet. Pak si vždy říkám, že až přijedu, tak budu týden doma. Ale to jsme zažili za covidu. Sezení doma máme všichni dost. V Polsku nebyly tak velké restriktce, ale všechno bylo zavřeno, takže ani nebyl důvod někam jezdit.“

„Vždy jsi vyjížděl někam, kde to nebylo úplně jednoduché. Máš pocit, když se vrátíš, že je potřeba se z toho vymluvit, nebo se o tom spíš nebavit?“ „Jo, to přijde asi vždycky, takové to vymluvení. Ale spíš nečekaně. Na Ukrajinu jsem si vzal třeba rozkoukané seriály, ale nemohl jsem se na to soustředit, protože člověk je v úplně jiném světě, který má naprosto jiné problémy. A máš to pořád v hlavě, to nezmizí, tam si člověk neodpočine. Říkali mi v redakci: ‚Vezmi si třeba tři dny volna, na té Ukrajině.‘ Jenže to nejde. Když jsi tam, tak to stále čteš, slyšíš, mluvíš s těmi lidmi, tak to je jedno, jestli pracuješ, nebo ne. Pořád ti to v té hlavě šrotuje. Stále jsi v nějaké komunitě lidí, těch běženců, těch uprchlíků. Vyprávějí své příběhy. Když je víc poznáš, tak oni se otevírají a vypráví hrozné věci. A to není žádný odpočinek.“ „Naposledy jsi odjel v lednu a vrátil se až v dubnu. V bytě ti zůstal ještě ozdobený vánoční stromeček. To jsi asi nepočítal, že se tak dlouho zdržíš.“ „No, to ne, naopak, já jsem si s sebou vzal i plavky. Jako bych tušil, že to bude nadlouho.“ „A co ten

stromeček?“ „Když jsem odjížděl, tak stromeček tam stále ještě byl. To je kavkazská jedle, která jen tak neopadá, když se zalije, tak je živá dost dlouho. Mně ji bylo líto vyhodit, když byla taková svěží. Pořád je ještě čilá, tak jsem ji teď dal na balkon. Sice vyschla voda, tak nevím, jak to dopadne.“ „Kdybys mi řekl, že sis vzal s sebou neprůstřelnou vestu a přilbu, tak vím, že to potřebuješ, ale plavky?“ „To jsme dělali třeba v Doněcku, kde jsme se jeli o víkendu koupat k Azovskému moři. Teď jsou to území okupovaná Ruskem. Nebo ke Slavjansku. Tam jsou nádherné borovicové lesy, písková jezera, krásná příroda, postavili tam i hotely. Dneska se tam bojuje. To se dalo, to byl odpočinek. Třeba jsme vařili na ohni šurpu.“ „Dáš recept?“ „To je taková středoasijská polévka, se vším dohromady. Mělo by to být ze skopového, ale může se dát hovězí maso, brambory, cibule, zelenina, všechno do kotlíku dohromady. Nebo se opékaly šašliky. Všude v těch oblastech se dělá šašlik. To bylo krásné, na břehu jezera, v úžasné přírodě.“

„Teď jsi ale tady. Stále pracuješ. Žádný odpočinek nebude?“

„Bude, ve Varšavě. Já bych jel na Valašsko, na Horní Bečvu, někam na chatu, ale to jsem pořád na cestě. Bylo by to zase jen o kufrech, tak bych byl nervózní. Chci být chvíli doma. Tedy ve Varšavě. Tam mám všechny věci, co mám rád. Někam si zajedu, když bude hezky. Taky budu chvíli sedět na balkoně a dívat se na město.“ „To ti pomáhá? Co na tebe nejvíc zabírá, když se vracíš?“ „Takové úplně normální věci. Třeba ty, které mě předtím nebavily, tak teď to dělám s radostí. Jako je třeba uklízení bytu a luxování. To, co člověk normálně nesnáší, tak mu přijde najednou zajímavé. Nakonec si u toho i odpočinu. Pak jdu ven na koloběžku nebo za kamarády. Poslouchám muziku.“

„Věřím, že ty normální věci jsou pro tebe najednou vzácné, a tak je příjemný třeba i ten úklid.“ „Jinak na to já mám paní Millerovou, která mi píše esemesky, že už vyluxovala nebo že má plné břicho toho, co už vyluxovala. Ona se mnou komunikuje docela často. Já jsem pochopil, že ta umělá inteligence má i touhu se bavit. Má kameru, jezdí po bytě, ale když chceš vyluxovat pořádně, tak to musíš vzít tím klasickým vysavačem. Ale je dobrá, udržuje to částečně od toho prachu. Jednou mi do Dněpropetrovska – asi

jí bylo smutno, nebo já nevím – za jeden den poslala jedenáct zpráv. Že je unavená, že se jede nabit, že bude pokračovat, že pokračuje... No zkrátka, je to takový solidní vynález. Už jsem ji dokonce přistihl, jak se na mne dívá. To jsem se probudil, a úplně jsem se lekl. Ona stála na prahu, a tím jedním elektronickým okem se na mne dívala. A když zjistila, že jsem se pohnul, tak rychle odjela. Ona asi registruje nějaké pohyby nebo já nevím, co tam má v tom umělém mozku. Normálně mě pozorovala ve spánku. Určitě. To jsem si řekl, že vlastně ta umělá inteligence začíná být až nebezpečná.“

„Tak to už je opravdu na hraně nějaké sci-fi. Třeba chce být jen větší kamarádka. Ale to nevíš, co všechno ještě může udělat a kam ty informace o tobě předává.“ „Mám v mobilu aplikaci, abych ji mohl ovládat, ale možná ovládá ona mne. Taky bys mohla mít pravdu, že mne třeba to magické oko paní Millerové hlídá.“

„Pojedeš zpátky?“ „Myslíš na východ? Už jsem jim slíbil, že se vrátím. Tak za nimi pojedou.“ „Ty vůbec nemáš strach?“

„Mám. Z oka paní Millerové.“

Nákaza autorskou filozofií

Lidé se seznamují různě. Cíleně, pokud k tomu mají důvod, nebo náhodně, jen tak třeba u stolu v hospodě. Z každého setkání může něco vzniknout, nebo taky ne. Tahle hluboká filozofie mne napadla, když jsem vzpomínala, jak jsem se vlastně seznámila s Janou Davidovou-Kracíkovou. Vystudovala češtinu a filozofii, a tak není nic divného, že při rozhovoru s ní ke mně filozofické myšlenky přicházely samy od sebe. Řekla bych, že to své nastavení na mne přenesla. V tomto směru se nechám lehce nakazit. Prvně jsme spolu prohodily pár slov na cestě do Koutů na Sázavě, kde Sdružení pro rozhlasovou tvorbu pořádalo pravidelná setkání. Seděly jsme v autobuse vedle sebe. Cesta to není nejkratší, takže bylo logické, že jsme nemlčely. Jana žije